

METODIKA PŘÍPRAVY ROZHODNUTÍ VELITELE LETECKÉHO SVAZKU

Na základě zkušeností ze cvičení uvádím základní otázky metodiky přípravy rozhodnutí velitele leteckého svazku frontového letectva se zaměřením na stíhací letectvo.

V platných předpisech a metodikách pro plánování, organizaci a řízení bojové činnosti letectva se uvádí, že rozhodnutí leteckého velitele je základem velení. Včasné a zdůvodněné rozhodnutí velitele má pro velení podřízeným vojskům prvotní význam. Rozhodování je složitý, náročný, poznávací a tvůrčí proces, který je současně projevem vůle velitele ke splnění bojového úkolu. Vědeckotechnická revoluce pomáhá řešit problém optimalizace velení a řízení vojsk letectva. Leteckým velitelům a štábům přišla na pomoc matematika, úspěchy kybernetiky a výpočetní technika. S rozhodováním velitelů je úzce spojeno využívání matematických a heuristických metod ve velení a řízení vojsk letectva. Od každého velitele se požaduje, aby se uměl včas (zpravidla ve velmi krátkých časových lhůtách) rozhodnout pro bojovou činnost v souladu se stanoveným bojovým úkolem, vzniklou situací a bojovými možnostmi podřízených útvarů. Efektivní využití prostředků mechanizace a automatizace velení zabezpečuje leteckým velitelům a štábům informovanost, reálné propočty a časové úspory při přípravě každého rozhodnutí.

Plánování a organizace bojové činnosti stíhacího leteckého svazku frontového letectva zahrnuje činnost velitele a štábu svazku od obdržení bojového úkolu od velitele leteckého svazu až po vydání rozhodnutí (bojového rozkazu nebo nařízení) velitelům stíhacích leteckých bojových a

zabezpečovacích útvarů. Obsah a metodika práce velitele a štábu stíhacího leteckého svazku při plánování a organizaci bojové činnosti závisí hlavně na obsahu bojového úkolu a na čase, který zbývá do vzletu stíhacích letounů k plnění bojových úkolů nebo do dosažení stanoveného stupně pohotovosti osádek stíhacích letounů k plnění bojových úkolů. Velitel a štáb se musí vždy snažit, aby podřízeným leteckým bojovým a zabezpečujícím útvarům poskytl dostatek času pro přípravu k plnění bojových úkolů. Základní opatření k přípravě pilotů a letounů leteckých bojových útvarů, sil a prostředků zabezpečujících útvarů na bojovou činnost musí probíhat nepřetržitě ještě před obdržení bojového úkolu. Hlavní pozornost musí věnovat udržování stále bojové připravenosti pilotů, letounů, letišť, velitelských a naváděcích stanovišť leteckých bojových útvarů k plnění předpokládaných bojových úkolů. Tato příprava spočívá ve zdokonalování jednotlivců a jednotek v leteckém mistrovství, ve studiu pravděpodobného nepřítelů, taktiky vzdušného boje, otázek součinnosti, předpokládaného prostoru bojové činnosti, pozemní, vzdušné a povětrnostní situace, zabezpečení bojové činnosti s důrazem na znalosti PVO a REB, ve studiu charakteristik pravděpodobných cílů, v předběžných výpočtech bojových možností a předpokládaných výsledků bojové činnosti na prostředcích mechanizace a automatizace velení.

Velitel se rozhoduje osobně a za svoje rozhodnutí nese plnou právní odpovědnost. Včasné a zdůvodněné rozhodnutí podložené výpočty vyžaduje, aby měl hluboké zna-

losti soudobého boje a operace, využití matematických metod rozhodování, využití prostředků mechanizace a automatizace velení k výpočtům, zásad součinnosti, zabezpečení bojové činnosti, bojových kvalit, bojových možností a taktiky nepřítelů i vlastních podřízených útvarů a jednotek. Musí vždy znát pozemní, vzdušnou, radiální a povětrnostní situaci. Musí též ovládat metodiku rozhodování, přičemž vyvarovat se šablony.

Způsob rozhodování si velitel volí sám v souladu se stanoveným bojovým úkolem, s časem [který má k dispozici], podle svých osobních schopností, zkušeností, stylu vlastní práce, schopnosti náčelníka štábu řídit práci štábu, a v souladu se stupněm připravenosti štábu.

K metodice rozhodování

Rozhodování je složitý návažný myšlenkový proces. K tomu, aby letecký velitel co nejlépe zjistil přímé a následné vztahy a vazby v předpokládané bojové činnosti leteckého svazku, aby si ve své představě vytvořil nepravděpodobnější modely budoucí bojové činnosti a aby na tomto základě dospěl k odůvodněnému rozhodnutí podloženému výpočty na prostředcích mechanizace velení, musí používat vhodně kombinovaných metod rozhodování.

Podle stupně objektivnosti a míry exaktnosti dělíme metody rozhodování na empiricko-intuitivní, matematické a heuristické. Vzájemný vztah mezi základními metodami rozhodování je dialektický a žádnou z těchto metod nemůžeme použít odděleně od ostatních metod.

Empiricko-intuitivní metodu rozhodování nazýváme tradiční. Letecký velitel se rozhoduje na základě vlastní intuice kombinované se zkušenostmi a úsudkem. Kvalita a správnost rozhodnutí závisí na zkušenostech velitele a jeho okamžité dispozici. Opodstatněnost intuice v rozhodovacím procesu velitele určují tři hlavní okolnosti:

- značné množství informací, na jejichž podkladě se rozhoduje,
- trvalý nedostatek úplných informací,
- omezená doba, kterou má často velitel a štáb pro přípravu rozhodnutí.

Používání jenom tradičních empiricko-intuitivních metod při rozhodování leteckých velitelů přináší obvykle značné riziko v rozhodování a znehodnocuje práci štábu.

Důležité místo v metodice přípravy rozhodnutí velitele má náčelník štábu, který neustále úzce spolupracuje osobně s velitelem a řídí práci štábu tak, aby velitel náročné požadavky kladené na přípravu rozhodnutí k bojové činnosti splnil v komplexu s potřebnou kvalitou a ve stanoveném čase. Náčelník štábu musí být připraven neustále podle potřeby řídit přípravu rozhodnutí a rozhodnout se pro vedení bojové činnosti v zastoupení velitele. Štáb je orgánem velení, který veliteli připravuje podklady (podle jeho pokynů) pro rozhodnutí. Prostřednictvím štábu (v čele s náčelníkem štábu) velitel velí útvarům. Z tohoto pohledu je třeba posuzovat i popsané zásady metodiky přípravy rozhodnutí velitele v tomto článku.

Matematické metody nazýváme též exaktními, objektivními, algoritmickými, programovými a vědeckými. Tyto metody rozhodování se dále rozvíjí pod vlivem takových vědních disciplín jakými jsou matematika, statistika, logika a operační výzkum. Využití matematických metod při rozhodování velitele a v práci štábu podmiňují tyto faktory:

- opakovatelnost činností, které souvisejí s kvantifikací jednotlivých údajů, a možnost algoritmizace činností,
- znalost jednotlivých metod a možností jejich využití při řešení konkrétních úkolů,
- používání elektronických výpočetních prostředků, zejména mobilních počítačů.

Jen současné splnění všech těchto faktorů umožňuje využívat matematické metody rozhodování. V souvislosti se stálými požadavky na objektivnost, optimálnost a včasnost rozhodnutí leteckých velitelů význam použití matematických metod neustále roste.

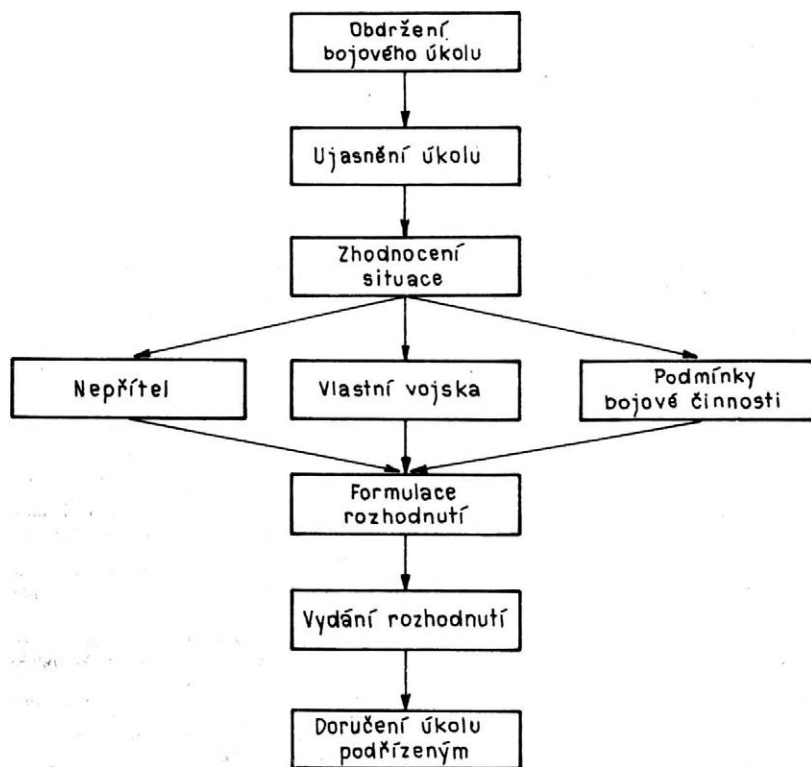
Heuristické metody rozhodování využíváme k efektivnímu řešení úkolů ve složitých situacích v případě neúplných informací. Tyto metody použijeme tehdy, když algoritmus není znám. Pomocí heuristických metod letecký velitel vytváří nové řešení v nové situaci. Sovětská vědci V. N. Puškin, E. A. Alexandrov a D. A. Dospělov vypracovali základní přístupy k heuristice jako metodě tvůrčího myšlení člověka. Je-li algoritmus znám, může velitel pomocí heuristických postupů podstatně urychlit uvažování úkolu. Nové využití poskytují velitelům heuristické metody

programování nazývané heuristické. Tyto se dělí podle účelového hlediska na metody, které hledají řešení a metody, které zpřesňují řešení úkolu.

Nezbytnost systémového přístupu k tvorbě rozhodnutí vyžaduje od velitele kom-

plexní využití uvedených metod a dalších v procesu jeho poznávací činnosti.

Na základě zkušeností a teoretických závěrů byla formulována a stanovena metodika rozhodování velitele leteckého svazku. Algoritmus rozhodování velitele viz **obr. 1**

Obr. 1

Obdržení bojového úkolu

Bojový úkol vydá veliteli leteckého svazku velitel leteckého svazu ústně na velitelském stanovišti, nebo po utajených pojičkách, písemně bojovým rozkazem (nebo nařízením) doručeným kurýrem. Současně s bojovým úkolem obdrží směrnici pro součinnost frontového stíhacího letectva s PVOS, PVOV a s jinými druhy

letectva v nastávající bojové činnosti. S písemným bojovým rozkazem (bojovým nařízením) jsou veliteli doručena i odborná nařízení zástupce velitele leteckého svazu a náčelníků služeb. Obdržení bojového úkolu a jeho pochopení hlásí osobně veliteli leteckého svazu. Na základě zkušeností ze cvičení s vojsky při využití

metody souběžného plánování obdrží úkol ke konci dne. Z toho vyplývá, že rozhodovací proces na stupni leteckého svazku i útvaru bude probíhat v nočních hodinách a upřesnění bojových úkolů pilotům

bezprostředně před zahájením bojové činnosti. Doba pro přípravu pilotů k plnění bojových úkolů se prodlužuje vydáváním včasných a hodnověrných předběžných bojových nařízení.

Ujasnění úkolu

Je myšlenkovým procesem, v jehož průběhu velitel leteckého svazku podrobně rozebírá a poznává zámysl velitele leteckého svazu, obsah úkolu a zejména způsob použití jaderných zbraní, jakých výsledků musí při bojové činnosti svazku dosáhnout, s kým bude udržovat součinnost při plnění bojových úkolů a v jakých podmínkách bude bojové úkoly plnit. Ujasnění bojového úkolu není samoučelné, ale je nedílnou součástí procesu rozhodování. Musí být zakončeno formulací zámyslu rozhodnutí pro splnění bojového úkolu a vyjádřením hlavních opatření pro plánování a organizaci bojové činnosti. Je přímou vazbou mezi ujasněním bojového úkolu a následujícím hodnocením situace a zabezpečuje jednotu procesu rozhodování.

Po ujasnění bojového úkolu a stanovení zámyslu rozhodnutí vydává velitel prostřednictvím štábu předběžné bojové nařízení, aby poskytl podřízeným co nejdelší dobu na přípravu k plnění bojových úkolů. Zámysl rozhodnutí mu schválí velitel leteckého svazu. Zámysl rozhodnutí vydá velitel na shromáždění určených funkcionářů štábu svazku, upřesní obsah informačních zpráv a návrhů svých zástupců a odborných náčelníků. Náčelník štábu vydá plán práce štábu s časovým rozpočtem přípravy rozhodnutí velitele. Možnou variantu plánu práce velitele a štábu s časovým rozpočtem přípravy rozhodnutí před zahájením bojové činnosti — viz **tabulku 1** a v průběhu bojové činnosti — viz **tabulku 2**.

Tabulka 1

Činnost	Doba	Čas od – do	Řídí	Plní
Ujasnění úkolu	30'		velitel	velitel, NŠ
Zámysl rozhodnutí, pokyny štábu	30'		velitel	štáb
Předběžné bojové nařízení	30'		velitel	NŠ
Hodnocení situace, návrhy	90'		velitel	ZN
				St. letovod
				ZV ILS
				ZV NT
			NŠ	NŠ
				NS RTZ
				NVS
				NREB
				NOSk
Dopracování rozhodnutí	60'		NŠ	štáb
Schválení zámyslu rozhodnutí	10'		velitel svazu	velitel svazku
Vydání rozhodnutí	20'		velitel	štáb, vel. a ZVP boj. útvarů
Doručení bojového úkolu podřízeným	30'		NŠ	štáb
Příprava k bojové činnosti podřízených	8—16 hodin		velitel štáb	bojové a zabezpečovací útvary

Tabulka 2

Činnost	Doba	Čas od – do	Řídí	Plní
Ujasnění úkolu	20'		velitel NŠ	velitel, NŠ
Zámysl rozhodnutí, pokyny štábu	20'		velitel NŠ	štáb
Předběžné bojové nařízení	20'		NŠ	NOSk
Hodnocení situace, návrhy	60'		velitel NŠ	ZN
				ZV NT
				ZV ILS
				St. letovod
				NŠ, NOSk
Dopracování rozhodnutí	30'		NŠ	štáb
Schválení zámyslu, rozhodnutí	10'		velitel svazu	velitel svazku
Vydání rozhodnutí	20'		velitel	štáb, vel. a ZVP boj. útvaru
Doručení bojového úkolu podřízeným	30'		NŠ	štáb
Příprava k bojové činnosti podřízených	4–6 hodin		velitel štáb	bojové a zabezpečovací útvary

Velitel v pokynech štábu určí, které návrhy vyslechně osobně a které vyslechně náčelník štábu. Na základě ujasnění bojového úkolu a zpracování plánu práce s časovým rozpočtem velitel může vydat štábu pokyny odpovídající zámyslu splnění stanoveného úkolu a ke zpracování

propočtů, které potřebuje k přípravě zdůvodněného rozhodnutí. V pokynech štábu určí, které operačně taktické úlohy mají využít jeho zástupci a náčelníci služeb při přípravě návrhů výpočty podle projektů zpracovaných pro výpočetní automaty na výpočetním místě svazku.

Hodnocení situace

Zhodnotit situaci znamená zjistit příčiny a následky, souvislosti všech jejích prvků a jejich vliv na plnění bojových úkolů. Situaci hodnotí velitel se zřetelem na závěry, které vyplynuly z ujasnění bojového úkolu. V soudobém vševojskovém boji bude docházet k častým změnám situace a její vývoj na bojišti bude velmi dynamický. Proto při hodnocení situace je třeba předvídat možné změny v situaci a hodnotit je v takovém pravděpodobném stavu, v jakém bude v době plnění bojových úkolů. Velitel leteckého svazku hodnotí situaci podle algoritmu rozhodování — viz obr. 1. v pořadí nepřítel, vlastní vojska a podmínky bojové činnosti. K vytvoření modelu bojové činnosti leteckého

svazku, určení nejvýhodnější varianty k plnění úkolu a opatření k zabezpečení bojové činnosti využívá velitel vlastních znalostí a návrhů přednesených jeho zástupci a odbornými náčelníky v souladu s vydanými pokyny štábu podle plánu práce velitele a štábu — viz tabulku 1 a 2. K přípravě návrhů využívají výpočetního místa svazku, které zabezpečuje potřebné výpočty a výběr optimálních variant plnění úkolů zpracovaných projektů na řešení operačně taktických úloh pro výpočetní automat. Využití prostředků mechanizace a automatizace velení je základem přípravy podkladů pro zdůvodněné rozhodnutí velitele, zabezpečuje vysokou informovanost, reálné výpočty a časové

vé úspory při přípravě rozhodnutí. Plán práce výpočetního místa a štábu při plánování a organizace bojové činnosti —

viz **obr. 2**. Hodnocení situace je významnou součástí procesu rozhodování a je základem zámyslu návrhu rozhodnutí.

Formulace rozhodnutí

Konečnou etapou v činnosti velitele při přípravě rozhodnutí je formulace rozhodnutí. Důležitost této činnosti je v tom, že velitel po určení nejvýhodnější varianty činnosti, stanoví cíle činnosti a způsobů jeho dosažení vyjadřuje svoje rozhodnutí v jasných a stručných formulacích. Obsah rozhodnutí je dán bojovým úkolem leteckého svazku a konkrétními podmínkami, ve kterých bude bojová činnost vedena. Na základě praktické činnosti leteckých velitelů a štábů se dospělo k obecně platnému obsahu rozhodnutí velitele, které musí vždy obsahovat zámysl činnosti, bojové úkoly podřízených útvarů, způsob plnění bojových úkolů, způsob součinnosti, opatření k zabezpečení bojové činnosti a způsoby velení. Velitel musí formulovat své rozhodnutí tak, aby podřízení velitelé leteckých útvarů pochopili správně jeho

obsah. Formulace, které tvoří obsah rozhodnutí, musí být jednoduché, stručné a jasné. Konkrétnost a srozumitelnost rozhodnutí rozvíjí u podřízených potřebnou iniciativu a aktivitu při přípravě k bojové činnosti a při plnění bojových úkolů. Nejasnost a nekonkrétnost ve formulacích rozhodnutí ohrožuje splnění bojového úkolu. O zámyslu svého rozhodnutí informuje velitele leteckého svazu. Ten jeho zámysl rozhodnutí schválí (popř. dá připomínky) před jeho vydáním velitelům a ZVP leteckých bojových útvarů. Velitel v zámyslu veliteli leteckého svazu uvádí způsob plnění úkolu, úkoly leteckých útvarů, způsob součinnosti a velení. Po schválení zámyslu rozhodnutí velitelem leteckého svazu štáb dopracovává mapu rozhodnutí velitele, bojové rozkazy nebo bojová nařízení a odborná nařízení pro podřízené útvary.

Vydání rozhodnutí

Velitel vydává své rozhodnutí na velitelském stanovišti svazku za přítomnosti velitelů a ZVP leteckých bojových útvarů, svých zástupců a odborných náčelníků štábu svazku. Po vydání bojových úkolů dotazem zjišťuje pochopení bojových úkolů a upřesňuje způsob plnění bojových úkolů na základě dotazů velitelů útvarů.

Po vydání rozhodnutí, které se zaznamenává na prostředky objektivní kontroly, vydává náčelník štábu svazku pokyny pro přípravu k bojové činnosti a zabezpečuje doručení bojových rozkazů nebo bojových nařízení a odborných nařízení svazku velitelům leteckých bojových útvarů.

Doručení úkolu podřízeným

Doručením úkolu podřízeným velitelům leteckých útvarů formou vydaného rozhodnutí, bojových rozkazů nebo bojových nařízení a odborných nařízení je ukončen rozhodovací proces k nastávající bojové činnosti. V další etapě přípravy k bojové činnosti organizuje náčelník štábu podle pokynů velitele kontrolu a pomoc svých zástupců a odborných náčelníků štábu při přípravě rozhodnutí velitelů leteckých bojových a zabezpečujících útvarů. Metodika práce velitele a štábu stíhacího leteckého útvaru při plánování a organizaci bojové činnosti je dána obecně platným algoritmem rozhodování le-

teckého velitele uvedeným na **obr. 1**. Obsah práce velitele a štábu leteckého útvaru při přípravě rozhodnutí je dána situací a úkolem, který stanovil stíhacímu leteckému útvaru svým rozhodnutím a bojovým rozkazem nebo bojovým nařízením velitel leteckého svazu.

Na závěr chci uvést, že v článku jsme řešili otázky metodiky přípravy rozhodnutí velitele leteckého svazku, ověřené při cvičeních leteckého svazku frontového stíhacího letectva. Tím jsem chtěl předat zkušenosti mladým velitelům a náčelníkům.